

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ByteED-2024)

МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної науково-практичної конференції
17–19 квітня 2024 року, м. Харків

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Інститут педагогіки НАПН України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Інститут соціологічних наук і педагогіки Варшавського університету
природничих наук (SGGW w Warszawie) (Республіка Польща)
Резекненська академія технологій (Латвійська Республіка)
Софійський університет (Республіка Болгарія)
Новий англійський коледж
(Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)
Педагогічний інститут Університету Ченду (Китайська Народна Республіка)
Асоціація Харків-Оксфорд
Центр музично-освітньої майстерності (Французька Республіка)
Всесвітня конфедерація молоді та спорту (Турецька Республіка)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ByteEd-2024)

МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної науково-практичної конференції
(17–19 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

ХАРКІВ
2024

УДК 37(063)

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(посвідчення № 570 від 07 грудня 2023 року)*

*Затверджено до розміщення в мережі інтернет
рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 10 від 27 травня 2024 року)*

Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій
Т 33 (ByteEd-2024) : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції
(17–19 квітня 2024 року, м. Харків, Україна) / за заг. ред. І. В. Таможської.
[Електронний ресурс]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. (PDF. 560 с.).

До матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції включено доповіді науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої та загальної середньої освіти, здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

У матеріалах конференції розглянуто історичні та методологічні засади розвитку педагогічної науки, проблеми міжнародної освіти та педагогічної компаративістики в умовах глобалізованого суспільства, питання модернізації середньої та вищої освіти в контексті цифровізації навчального простору, теоретичної та практичної професійної підготовки майбутніх фахівців, неформальної й інформальної освіти, забезпечення ефективності інноваційних освітніх технологій в епоху динамічних змін, надання педагогічної підтримки здобувачам з особливими освітніми потребами, компенсації освітніх втрат в умовах війни й повоєнний період, проблеми педагогічного менеджменту, публічного управління й адміністрування в закладах вищої освіти.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

ISBN 978-966-285-785-6

<https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/18776>

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024

Голубнича Людмила. Навчання студентів вищої школи України під час пандемії та війни.....	77
Гриневич Лілія. Результати України в PISA: ризики та перспективи шкільної освіти.....	79
Грицай Яна. Підвищення мотивації до навчання в цифровому освітньому середовищі.....	85
Гряник Дарина. Особливості організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти	90
Губський Олексій. Історичні аспекти розвитку маркетингової освіти в США	93
Давидова Жанна. Педагогічні методи формування інформаційної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей в освітньому середовищі університету	97
Демчук Олег. Психолого-дидактичний підхід до самостійної організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.....	100
Дрокіна Аліна. STEM-освіта в умовах цифровізації: сучасні тенденції впровадження.....	103
Желанова Вікторія. Концептуальні засади формування життєстійкості студентів в умовах війни	106
Жовтоніжко Ірина, Нелін Євген, Боднар Микита. Вплив цифровізації на освіту в майбутньому	109
Завалевський Юрій, Кириленко Світлана, Мариновська Оксана, Кіян Ольга. Напрями здійснення прикладних педагогічних досліджень у сфері освіти	113
Задорожна Ольга. Методологічні особливості формування гуманістичних цінностей у студентів.....	116
Звєкова Світлана. Формування дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти в процесі практик.....	119
Зеленов Євгеній. Особливості навчання цифрового покоління студентів.....	123
Зенякін Олексій. Поняття іншомовної комунікативної компетентності в науково-педагогічній літературі германськомовних країн.....	128
Ільєнко Андрій. Удосконалення мовленнєвої компетентності державних службовців у програмах підвищення кваліфікації	132
Ільїна Олена. Методичні основи формування професійних якостей учителів ЗЗСО.....	134
Ільченко Олена. Формування стійких мотивів професійної діяльності студентів.....	138
Кайдалова Лідія. Інтеграційні процеси в професійній підготовці майбутніх фахівців.....	141
Кін Олена, Віхляєва Дарина, Фастовська Оксана. Питання профілактики та подолання булінгу серед підлітків у закладах загальної середньої освіти	144

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРАКТИК

Світлана ЗВЄКОВА

здобувачка вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл, Україна

У сучасних реаліях проблема професійної підготовки майбутніх бакалаврів спеціальної освіти набуває важливого значення, оскільки саме ці фахівці сприяють гармонійному розумовому, мовленнєвому, емоційно-вольовому, фізичному розвитку особистості дитини, її повноцінному включенню в соціальне та освітнє середовище. До того ж у зв'язку зі стрімким розвитком спеціальної освіти як наукової галузі, динамічним приростом професійно важливої інформації в ній перед бакалавром постали проблеми оволодіння найновішими технологіями, методами та прийомами навчально-виховної роботи з учнями з особливими потребами. Сучасне суспільство вимагає від фахівців здатності формувати нові концепції, приймати нестандартні рішення та бути активними учасниками інноваційних процесів. Вони повинні мати компетенції у вирішенні дослідницьких завдань; до того ж будь-яка професійна діяльність, котра обмежується виключно відтворенням раніше відомих методів, уважається недостатньою, оскільки вона не використовує всіх можливостей для досягнення високих результатів і не сприяє особистому розвитку фахівця.

Отже, формування дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти сприяє вирішенню таких важливих практичних завдань, як: розвиток дослідницької культури майбутнього педагога, системи його теоретичних знань, критичного мислення, оволодіння методами наукового пошуку, виховання толерантності, поваги, емпатії.

Ця проблема розглядалася в таких важливих напрямках, як висвітлення теоретичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти (Т. Беляєва, Б. Блум, Н. Бузня, В. Гаврилюк, А. Марголіс, Г. Мельничук, І. Щербань), розкриття системи організації науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти (Л. Альошкіна, Т. Голуб, Н. Заєць, М. Князян, О. Козак, І. Мельник, О. Набока, І. Новак), розробка методів оволодіння компетентностями майбутніх учителів-логопедів (З. Ленів, А. Лякішева, О. Мартинчук, Т. Потапчук, С. Чупахіна, М. Шеремет).

Натомість питання про використання потенціалу педагогічної практики з метою формування дослідницької компетентності бакалаврів спеціальної освіти потребує більш ґрунтовного дослідження.

Постановка проблеми. Метою статті є висвітлення практики як важливої форми організації освітнього процесу саме в ракурсі її потужності для формування дослідницької компетентності бакалаврів спеціальної освіти; завданнями є уточнення сутності поняття «дослідницька компетентність бакалавра спеціальної освіти», розробка системи дослідницької діяльності з формування заявленої компетентності протягом педагогічної практики.

Насамперед варто наголосити, що основна мета практики полягає в тому, щоб здобувачі вищої освіти не лише отримали теоретичні знання, але й здобули навички виконання наукових досліджень, які завершуються конкретним дослідницьким проєктом. Під час практичної підготовки такі вміння формуються через власну діяльність, спостереження за дослідницькою роботою досвідчених фахівців, а також аналіз власної роботи, обговорення проблем у групі та з викладачем чи супервізором у формі рефлексивного діалогу.

Виклад основного матеріалу дослідження. М. Головань та В. Яценко розкривають сутність поняття «дослідницька компетентність» як інтегративної здатності та готовності особистості до проведення дослідницької роботи з метою отримання нових знань. Ця компетентність включає в себе знання, уміння, навички, досвід дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості. Вона проявляється в здатності застосовувати методи наукового дослідження, творчому підході в постановці цілей, плануванні, прийнятті рішень, аналізі та оцінці результатів дослідницької діяльності [5].

Підкреслимо в цьому контексті, що С. Архипова розглядає дослідницьку компетентність як ключовий аспект особистісного розвитку, який включає в себе розуміння та володіння набором знань, умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення наукових досліджень [2].

Натомість О. Артеменко вважає, що дослідницька компетентність – це комплексна здатність особистості, яка включає в себе не лише знання, уміння та навички, необхідні для проведення наукових досліджень, але й відображає готовність та здатність до креативного й ефективного застосування цих знань у науковій діяльності [1].

Практика відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів у галузі спеціальної освіти з декількох ключових причин. По-перше, практичний досвід надає студентам можливість застосувати теоретичні знання в реальних умовах, що сприяє їх глибшому закріпленню та розумінню. Це дозволяє студентам переконатися в практичній значущості того, що вони вивчають у закладах освіти. По-друге, під час практики студенти знаходяться в реальному професійному середовищі, де вони можуть спостерігати й відчувати процеси та виклики своєї майбутньої професійної діяльності. Це сприяє формуванню в них реалістичного уявлення про свою майбутню роботу та розвиває їхню професійну ідентичність.

Наголосимо, що для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта (логопедія)» в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті передбачено чотири види практик, які допомагають студентам отримати практичний досвід та поглибити свої знання й навички у відповідній області.

На першому курсі має місце навчальна практика (ознайомча, професійно-орієнтована). Мета навчальної практики, яка включає ознайомчий та професійно-орієнтований етапи, полягає в знайомстві студентів із дітьми з особливими освітніми потребами та освоєнні сучасних методів та форм навчання для цієї категорії. Основним завданням є формування необхідних професійних навичок для ефективної корекції, розвитку, навчання та виховання

цих дітей. Практика сприяє вихованню в здобувачів вищої освіти відповідального ставлення до професійної діяльності та стимулює їхню постійну потребу в поглибленні знань та їх творчому використанні. Проходження практики передбачає глибоке вивчення професійних аспектів та набуття навичок організації навчального процесу. В основі цього полягає вирішення конкретних методичних завдань, що виникають у педагогічній роботі. Крім того, окреслена практика спрямована на формування базових професійних умінь і практичних навичок, заснованих на теоретичних знаннях, набутих студентами протягом першого курсу.

На другому курсі організовується навчальна (діагностична) практика. Мета навчальної практики, яка має діагностичний характер, полягає в розвитку професійних умінь та навичок у студентів, спрямованих на планування та організацію освітнього процесу в спеціальних та інклюзивних класах загальноосвітніх закладів, а також в інклюзивно-ресурсних центрах.

Серед завдань практики має сенс окреслити такі, як-от: знайомство майбутніх фахівців із особливостями роботи та організацією навчального процесу в різних установах, таких як дошкільні центри, спеціальні та інклюзивні класи загальноосвітніх шкіл та навчально-реабілітаційні центри; розкриття функціональних обов'язків асистента вчителя-дефектолога, асистента вчителя з корекційної освіти, асистента вихователя в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; розвиток умінь здійснення діагностичних обстежень пізнавальної та емоційно-вольової сфери дітей з особливими освітніми потребами; ознайомлення з матеріалами та веденням необхідних документів у умовах інклюзивної освіти, а також з нормативно-правовою базою інклюзивної освіти в Україні; вивчення мети, засобів та принципів спільної роботи з учителями, психологами, вихователями, музичними керівниками та іншими співробітниками навчально-виховних комплексів, а також з батьками дітей.

На третьому курсі передбачено виробничу (корекційно-діагностичну) практику. Мета цієї практики, яка має корекційно-діагностичний характер, полягає в покращенні та закріпленні професійних умінь і навичок у студентів для планування та організації освітнього та корекційно-розвивального процесу в закладах спеціальної та інклюзивної освіти в якості логопеда та асистента вчителя-логопеда.

Основні завдання практики: поглиблення теоретичних та практичних фахових знань та вмінь в галузі логопедії, психології та педагогіки; закріплення практичних навичок у професійній діяльності педагога, зокрема в роботі з дітьми з порушеннями мовлення; ознайомлення з системою навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи в закладах спеціальної та інклюзивної освіти; вивчення видів та методів діяльності логопеда в умовах спеціальної та інклюзивної освіти; удосконалення використання комунікативних методів та прийомів у роботі з учнями з тяжкими порушеннями мовлення.

На четвертому курсі студенти беруть участь у виробничій практиці з метою актуалізації професійних умінь у проведенні логопедичної роботи.

Основні завдання практики включають ознайомлення з роботою асистента логопеда та логопеда в освітніх закладах та інклюзивно-ресурсних центрах, формування практичних навичок у проведенні обстежень осіб із порушеннями мовлення, вибору методичного матеріалу та роботи з демонстраційними засобами навчання. Крім того, студенти навчаються спільній роботі з мультидисциплінарною командою та батьками дітей із порушеннями мовлення, а також проведенню корекційно-розвивальної роботи з різними видами порушень мовлення. Практика сприяє творчому застосуванню набутих знань та використанню інноваційних методик, ураховуючи індивідуальні особливості кожної особи з порушеннями мовлення.

Розглянувши види практик та їх завдання, можемо розробити систему дослідницької діяльності для формування компетентності протягом педагогічної практики бакалаврів спеціальної освіти:

- визначення конкретних потреб студентів і вимог щодо дослідницьких навичок, які вони повинні розвивати під час практики;
- формулювання конкретних цілей і завдань, які студенти повинні досягти в ході практики з метою розвитку дослідницької компетентності;
- утворення програми практики, що включає план дослідницької діяльності, список методів та інструментів для впровадження дослідницьких завдань;
- проведення навчальних заходів для студентів із використанням методів, спрямованих на розвиток дослідницьких навичок. Надання підтримки та консультування студентів під час виконання дослідницьких завдань;
- запровадження дослідницьких завдань у педагогічну практику студентів, наприклад, через проведення аналізу педагогічної ситуації, використання методів акційного дослідження тощо;
- оцінка результатів дослідницької діяльності студентів, виявлення досягнень та проблемних моментів, складання звіту за результатами практики;
- аналіз результатів практики та внесення коректив у подальше формування дослідницьких навичок у навчальному процесі.

Висновок. Можемо зробити висновок, що роль практики в процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів спеціальної освіти щодо дослідницької діяльності є безсумнівною, оскільки вона сприяє досягненню таких цілей як-от: поглиблення та закріплення теоретичних знань, навичок і вмінь, які отримані студентами в університеті, з метою їх ефективного використання в професійній практиці; формування у студентів поваги до вибраної професії, стимулювання бажання вивчати спеціальні дисципліни та постійно підвищувати рівень знань для творчого вирішення професійних завдань; сприяння розвитку інтересу студентів до науково-дослідницької роботи та засвоєння методології проведення наукового пошуку; ознайомлення студентів з організацією наукової роботи відповідно до вибраної професії та забезпечення їхнього розуміння наукового підґрунтя у фаховій сфері.

Список використаних джерел

1. Артеменко О. В. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до науково-дослідницької діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Артеменко Олена Вікторівна; ВНЗ «Університет ім. Альфреда Нобеля». Дніпро, 2017. 20 с.
2. Архипова С. П. Формування дослідницької компетентності майбутніх магістрів соціальної роботи у процесі професійної підготовки. *Вісник Черкаського університету*. № 15. 2018. С. 3–12.
3. Бондаренко Л. І. Діагностика сформованості дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. №7(2). С. 11–17.
4. Василенко К. С. Формування дослідницької компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : дис. ... доктора філософії : 011 – освітні, педагогічні науки. Київ, 2023. 315 с.
5. Головань М., Яценко В. The essence and meaning of «research competence». *Theory and Methods of Learning Fundamental Disciplines in High School*. 7(1). 2017. С. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.55056/fund.v7i1.590>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ СТУДЕНТІВ Євгеній ЗЕЛЕНОВ

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Київ, Україна

Однією з важливих проблем сучасної освіти є особливості освіти сучасного молодого покоління. Вона полягає в інакшості цього покоління, його несхожості з минулими поколінням у відповідному віці. Завдання цієї наукової розвідки – аналіз тих шляхів, засобів, методик та технологій, які пропонують науковці для нівелювання негативних рис цифрового покоління та використання (бажаного – ефективного) позитивних його рис.

Більшість науковців, які надають поради педагогам та батькам щодо взаємодії з цифровим поколінням, стверджують, що «універсальним» засобом профілактики «оглуплення» молоді є читання книг. Деякі автори вказують й інші методи.

Сучасні діти приділяють мало часу для читання. Наприклад, підлітки (15–16 років) у середньому за рік читають лише 4–5 книг. Отже, чому фахівці радять читати художню та філософську літературу? На це питання відповідь дає Ніколас Карр у статті «Google робить нас дурнішим?» [9]. Він зазначає, що прочитавши 2–3 сторінки тексту, розсіюється увага, виникає бажання знайти собі інше заняття, адже це є «наслідками» кліпового мислення. Радить читати класичну художню літературу, яку вважає найважливішим засобом, який дає можливість навчати дитину самостійно вибудовувати образну систему.